Stadskerk Nijmegen (OCP), 11 januari 2026, 'Doop van de Heer',
voorganger: Jan van Hooydonk, lekendominicaan

[Eerste lezing: Jesaja 42, 1-7] (Nieuwe Bijbelvertaling)
1 Hier is mijn dienaar, hem zal ik steunen,
hij is mijn uitverkorene, in hem vind ik vreugde,
ik heb hem met mijn geest vervuld.
Hij zal alle volken het recht doen kennen.
2 Hij schreeuwt niet, hij verheft zijn stem niet,
hij roept niet luidkeels in het openbaar;
3 het geknakte riet breekt hij niet af,
de kwijnende vlam zal hij niet doven.
Het recht zal hij zuiver doen kennen.
4 Ongebroken en vol vuur
zal hij het recht op aarde vestigen;
de eilanden zien naar zijn onderricht uit.
5 Dit zegt God, de HEER,
die de hemel heeft geschapen en uitgespannen,
die de aarde heeft uitgehamerd
met alles wat zij voortbrengt,
die de mensen op aarde levensadem geeft,
en levensgeest aan allen die daar verkeren:
6 In gerechtigheid heb ik, de HEER, jou geroepen.
Ik zal je bij de hand nemen en je behoeden,
ik neem je in dienst voor mijn verbond met de mensen
en maak je tot een licht voor alle volken,
7 om blinden de ogen te openen,
om gevangenen te bevrijden uit de kerker,
wie in het duister zitten uit de gevangenis.

[Epistel: Handelingen 10, 34-38] (Nieuwe Bijbelvertaling)
34 Daarop nam Petrus [tegenover de Romeinse legeraanvoerder Cornelius] het woord en zei: 'Nu begrijp ik pas goed dat God geen onderscheid maakt tussen mensen, 35 maar dat hij zich het lot aantrekt van iedereen, uit welk volk dan ook, die ontzag voor hem heeft en rechtvaardig handelt. 36 God heeft aan de Israëlieten bekendgemaakt dat hij door Jezus Christus het goede nieuws van de vrede is komen brengen. Deze Jezus is de Heer van alle mensen. 37 U weet wat er in heel het Joodse land is gebeurd, hoe het begon in Galilea, hoe God, na de doop waartoe Johannes opriep, 38 Jezus uit Nazaret met de heilige Geest heeft gezalfd en met kracht heeft bekleed. Hij trok als weldoener door het land en genas iedereen die in de macht van de duivel was, want God stond hem bij.

[Evangelie: Matteüs 3, 13-17] (Nieuwe Bijbelvertaling)
13 Toen kwam Jezus vanuit Galilea naar de Jordaan om door Johannes gedoopt te worden.
14 Maar Johannes probeerde hem tegen te houden met de woorden: ‘Ik zou door u gedoopt
moeten worden, en dan komt u naar mij?’ 15 Jezus antwoordde: ‘Laat het nu maar
gebeuren, want het is goed dat we op deze manier Gods gerechtigheid vervullen.’ Toen
stemde Johannes ermee in. 16 Zodra Jezus gedoopt was en uit het water omhoogkwam,
opende de hemel zich voor hem en zag hij hoe de Geest van God als een duif op hem
neerdaalde. 17 En uit de hemel klonk een stem: ‘Dit is mijn geliefde Zoon, in hem vind ik
vreugde.’

[overweging:]
Zusters en broeders,

Een persoonlijke bekentenis om te beginnen: ik kan niet zo goed zwemmen. Zonde dat ik dat niet beter heb geleerd! Toch ga ik soms te water. Ik doe dat in het vertrouwen dat er iemand in de buurt is die mij, als ik kopje onder zou gaan, zal redden. Kopje onder gaan en gered worden, afdalen en opstijgen: daarover gaat het vandaag dus.

Maar laat ons eerst stilstaan bij de plaats waar dit alles in het evangelie gebeurt: de rivier de Jordaan. Die neemt reeds in het Oude Testament een bijzondere plaats in. De Jordaan vormt daar de grensrivier tussen het land van de ‘heidenen’ en het land dat door de Eeuwige is beloofd aan wie zijn geboden onderhouden. Het joodse volk is ooit samen met de Ark des Verbonds – teken van Gods aanwezigheid – droogvoets door de Jordaan getrokken. Ze daalden met de Ark – met God dus - in de rivier af en stegen met God daaruit weer op, zo vertelt het Bijbelboek Jozua.
Zo bereikten ze na een tocht van veertig jaar het land dat aan hen beloofd was. De Jordaan markeert in de verbeelding van het Oude Testament dus de grens tussen dood en leven. Het is hier dat Jezus door Johannes wordt gedoopt en aan ons verschijnt als geliefde Zoon in wie God vreugde vindt. Hier, op de grens van dood en leven.

Afdalen en opstijgen: dat is de weg die het joodse volk volgens het Oude Testament is gegaan, door de dood heen naar het leven. Kón Jezus een andere weg gaan dan zijn volk? Wílde hij een andere weg gaan? Johannes de Doper worstelt kennelijk met deze vragen. Mensen laten zich door hem dopen terwijl ze hun zonden belijden. Maar Jezus is zonder zonden… Waarom zou Jezus dan gedoopt moeten worden? Johannes stribbelt daarom tegen; hij wil Jezus aanvankelijk niet dopen, vindt dat het eerder zo moet zijn dat Jezus hém doopt. Maar Jezus antwoordt: “Laat het nu maar gebeuren, want het is goed dat we op deze manier Gods gerechtigheid vervullen.” Jezus wilde geen andere weg gaan dan zijn volk. Zo worden in zijn doop de Schriften vervuld.

Jezus’ leven was afdalen. Wij allemaal leven in een wereld die vol is van dood, lijden en onrecht en wij zijn aan dat alles medeplichtig. Medeplichtig minstens in die zin dat we niet of onvoldoende onze stem verheffen tegen het onrecht dat mensen wordt aangedaan. We zijn

dus niet zonder schuld… In de taal van de Bijbel zeggen we dan: wij zijn zondige mensen. Jezus' doop is een teken van zijn vereenzelviging met ons, zondige mensen, die leven en sterven in deze wereld. "Hij komt, de Heer samen met zijn dienaren, de rechter samen met de veroordeelden, om gedoopt te worden", zo schreef de kerkvader Johannes Chrysostomus in de vierde eeuw. Juist omdat Jezus zelf zonder zonden is, is hij in staat volkomen solidair te zijn met de zondaren, met ons dus. Hij staat niet bóven ons, maar náást ons. Jezus daalt af. Hij laat zich dopen, niet omdat hijzelf dat nodig heeft, maar omdat wij dat nodig hebben.

Jezus' leven was ook opstijgen. Pasen klinkt vandaag reeds door. God zelf heeft de doop van Jezus bevestigd, zo horen we in het evangelie. Jezus gaat kopje onder in het water van de Jordaan: beeld van de doortocht van het joodse volk en van zijn eigen dood. Jezus stijgt weer op uit het water en komt weer op het droge: beeld van de intocht van het volk en van zijn opstanding, van zijn verrijzenis.
"De aarde was nog woest en doods, en duisternis lag over de oervloed, maar Gods geest zweefde over het water", zo begint het scheppingsverhaal in het boek Genesis. Vandaag zweeft diezelfde Geest opnieuw over het water. Waarmee gezegd wil zijn: vandaag begint een nieuwe schepping. Jezus komt uit het water omhoog en de Geest van God daalt als een duif op hem neer. En dan klinkt er een stem uit de hemel, die zegt: "Dit is mijn geliefde Zoon, in hem vind ik vreugde." Bevestiging van de levensweg die Jezus zal gaan: opstijgen tot de hoogte van God.

Afdalen en opstijgen: dat is ook de weg die we als gemeente gaan, die we als gelovige gaan. Ons leven, persoonlijk en collectief, veronderstelt afdalen, afdalen van onze hoge troon van eigenbelang en eigendunk. De wereld en onze opdracht daarin niet ontvluchten. Onze verantwoordelijkheid voor medemensen aanvaarden.
Hoe dan wel? Hoe doe je dat? De profeet Jesaja houdt ons het beeld voor van de stille, zachtmoedige en barmhartige 'dienaar van de Heer'.
Vrijheid van meningsuiting is voor menigeen een vrijbrief geworden om van alles en nog wat te roepen en te twitteren. Maar voor de dienaren en dienaressen van de Heer geldt: bevrijd je van je eigen gelijk. Schreeuw dus niet, zegt Jesaja, hef geen spreekkoren tegen anderen aan en verhef je stem niet alsof jij de enige bent die over waarheid zou beschikken.
Mensen van wie het leven toch al aan duigen ligt, mensen die het in de samenleving toch al niet getroffen hebben, krijgen vaak nog een douw na. Maar, zegt Jesaja, zo zou het bij ons niet moeten zijn: je moet er alles aan doen om het riet dat geknakt is, weer rechtop te helpen.
En ook: doof de kwijnende vlam nimmer, want het is een verschrikkelijke wandaad om je naaste te beroven van zijn laatste restje aan hoop en menselijke waardigheid. Noem hem daarom geen last en verklaar haar niet tot illegaal. Zie hem of haar daarentegen als een unieke medemens - beeld van God zoals jijzelf dat ook bent - en niet primair als de zoveelste vertegenwoordiger van een etnische of religieuze groep, laat staan als een potentiële crimineel of terrorist.

Dit is dus wat wij als dienaren en dienaressen des Heren zouden moeten doen: ons de ogen laten openen voor onze verblinding, ons laten bevrijden uit de kerker van onze zelfgenoegzaamheid. Door zó in het leven te staan ontsteken wij een licht in de duisternis, de duisternis van onszelf en anderen. Dit is wat Jezus met zijn leven en sterven voor ons deed en wat ons in het verhaal over zijn doop als reële toekomstmogelijkheid voorgehouden wordt: afdalen in de Jordaan, solidair met onze medemensen, om zo op te stijgen tot onze bestemming: geliefde zoon, geliefde dochter, in wie God vreugde vindt.

Afdalen: het leven kan van je vragen om kopje onder te gaan. Opstijgen: weten dat er Iemand is die jou redt als je dreigt te verdrinken. Jezus' leven kent deze dubbele beweging. Zijn doop is daarvan het teken.
Ook wij kennen deze dubbele beweging. Onze doop is daarvan het teken. Die doop gedenken wij – en ons geloof belijden wij – wanneer wij zo dadelijk onze hand in het water dopen en daarbij, in stilte of hardop, de woorden uitspreken waarmee wij eens gedoopt zijn (of zo God het wil wellicht nog gedoopt zullen worden): 'in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest'. Amen.

Jan van Hooydonk, janvanhooydonk2014@gmail.com